

Restaurátorský záměr

**Restaurování souboru holí (mallets) na koňské polo, včetně
původního kufru
Heřmanův městec - Slatiňany“**

„Restaurování souboru holí (mallets) na koňské polo, včetně původního kufru Heřmanův městec - Slatiňany“

I. Lokalizace památky:

- 1. Kraj:** Pardubický
- 2. Obec:** Heřmanův městec a Slatiňany
- 3. Bližší určení místa popisem:** objekt hřebčina v Heřmanově Městci a objekt hřebčina ve Slatiňanech
- 4. Název objektu, jehož součástí je rest. dílo:**
- 5. Číslo památky:**
- 6. Inv. číslo památky:** 24 ks holí inv.č. H-53 , K 40934 z fondu v Heřmanově Městci
12 ks holí inv.č. K-1048, K 41114-C
1 ks bedny pro uložení inv.č. K-1050, K 41114- C
- 7. Vlastník:** Národní hřebčín Kladruby nad Labem
- 8. Sloh / datace, autor:** konec 19 a začátek 20. stol
- 9. Materiál:** bambus , useň , textilní omotávky, dřevo tvrdé (Típa, ořešák bílý , javor)
- 10. Rozměry:**
- 11. Předchozí restaurátorské zásahy:** Nejsou známy

II. Popis památky

Jedná se o soubor holí- mallets ke koňskému pólu. Celkem se jedná o 24 ks holí z hřebčina v Heřmanově Městci a 12 ks holí z Hřebčina ve Slatiňanech, včetně původní bedny pro uložení holí. Vnější povrch kufru je potažen plátnem a následně je povrch přetřen zeleným emailovým nátěrem doplněným příčnými bílo černými pruhy a černými středovými iniciály F.A. Dále se na vnější straně nachází neodborně provedené značení bílou barvou F I ,13

Stav památky

Celý soubor holí je po prvotním prohlédnutí ve špatném stavu. Vlivem dlouhodobého působení vzdušné vlhkosti a nevhodným klimatickým podmínkám, kterým byl v historii celý soubor vystaven. Na všech holích a kufru se nacházejí četná mechanická poškození. Jedná se především o historická poškození a dlouhodobě chybějící odbornou péči. Jsou zde poškození hlav holí a poškození potahu hlav holí. Usňové a textilní omotávky jsou mechanicky poškozené, na mnoha místech roztržené a lokálně odtržené. Část hlav holí je uvolněná v místě přípevnění do bambusové hole. Emailové nátěry jsou výrazně znečištěné a mechanicky poškozené. Zámky kufru jsou nefunkční a část mechanismu přezek kufru schází. Část holí byla v historii neodborně přelakována. Jedná se velmi rozsáhlý a cenný soubor holí z konce 19. stol a počátku 20.stol jehož stav již neumožňuje jeho prezentaci vlivem četných poškození.

III. Koncepce restaurátorského zásahu

Cílem prací je přispět provedením nutných restaurátorských a konzervačních prací ke zlepšení současného stavu památky, k její celkové rehabilitaci při zachování jejích historických, kulturních a uměleckořemeslných hodnot. Veškeré navržené zásahy budou konzultovány se zástupci investora a se zástupci památkové péče. Dle následných stanovisek a konzultací s odbornými pracovníky NPU budou navržené koncepce a následné zásahy realizovány.

1. Fotodokumentace a dokumentace, převoz do ateliéru

Prvním krokem bude provedení kompletní dokumentace a fotodokumentace. Budou zdokumentovány poškozené části a odlomené části. Následně bude provedeno šetrné zabalení do vhodného obalového materiálu a převezení do ateliéru. Transportní kufr, hole a jejich části budou zabaleny, aby nedošlo k dalšímu poškození. Hole a kufr budou šetrně naloženy a bude proveden transport. Všechny prvky budou pro transport zabaleny do bublinkové folie a následně proloženy molitanem. Před transportem bude provedeno kontrolní měření vlhkosti pomocí vlhkoměru.

2. Očištění jednotlivých prvků a odstranění nečistot (desinfekce)

Sanační konzervátorské práce, budou zahájeny očištěním všech dřevěných prvků a zbavením ulpělých nečistot. Jedná se především o znečištění prachovými částicemi a dále volným prachovým depotem. Povrch bude nejdříve očištěn za pomoci průmyslového vysavače a kartáčů s umělým chlupem. Během odsávání bude použit stlačený vzduch ze vzduchové pistole. Úzkým proudem stlačeného vzduchu budou nečistoty šetrně uvolňovány. Kombinace těchto dvou technologií se v praxi ukázala jako nejvhodnější a zároveň nešetrnější k restaurovanému objektu. Následně bude provedeno šetrné omytí všech holí. Bambusové části budou šetrně omyty vodným roztokem Syntaponu případně jiným smáčedlem pH neutrálním. Usňové části budou očištěny přípravkem Corex1809(Ceiba) případně jiným přípravkem určeným k čištění (restaurování) usně.

3. Restaurování bambusových rukojetí

Před zahájením restaurování je nutné přesné určení použitého materiálu, zdali se jedná skutečně o bambus nebo o batuskou třtinu, která pochází z indonéské džungle, případně o třtinu Manau nejčastěji používanou pro výrobu holí -malllets.

Bambusové hole budou po očištění zdokumentovány a bude provedeno přesné určení poškození. U holí které jsou mechanicky výrazně poškozené, bude provedena oprava těchto částí. Rozštípnuté hole budou slepeny studeným klijem případně lze použít rybí klíž určený k lepení nesavých podkladů. Jednotlivé odlomené části budou postupně lepeny zpět do původních pozic. V případě vyštípnutých velkých částí bude přistoupeno k lokálnímu doplnění bambusovým materiálem shodného profilu a barvy. K lepení bude použito shodné lepidlo. V případě drobných poškození bude provedeno vytmelení voskopryskyřičným tmelem. Lze použít i jiné tmely na voskové bázi s příměsí pryskyřice. Tmel musí mít shodnou barevnost jako tmelený materiál. Tmelené místo bude následně začištěno a zaleštěno do přesného tvaru s bambusem.

Ve spodní části jsou bambusové hole zdobené emailovým nátěrem ve formě barevných bílo – červených proužků. Po očištění bude toto emailové zdobení odretušováno uměleckými olejovými barvami. Retuše budou soustředěny především na větší mechanická poškození.

4. Restaurování hlav holí

Před restaurováním je nutné provést materiálovou analýzu použitého dřeva, Nejčastěji jsou hlavy vyrobené z argentinského dřeva Tipa případně je hlava vyrobena z bílého amerického ořechu nebo javoru. Pro případné doplnění je naprosto zásadní přené druhové určení, protože hole na polo pocházejí nejen z Anglie, ale také z jižní i severní Ameriky(především USA a Argentina) a také bylo velké množství holí vyrobeno v Africe. V případě, že nebude možné analyzovat použité dřevo doporučuji opravu provést například z javoru kleny.

Rozštípnuté a poškozené palice holí budou slepeny do původních pozic . Vylomené části budou šetrně vysazeny a to takovým způsobem , aby bylo co nejvíce zachován původní materiál. Nově vyrobené vysazení bude vlepeno pomocí studeného klihu nebo teplého kožního klihu. Vysazené místo bude šetrně zabroušeno do požadovaného tvaru

Některé hlavy holí jsou uvolněné v naražení na bambusovou hůl. Zde bude provedena mikroinjekce rybiho nebo studeného klihu do spoje. Pomocí injekční stříkačky a jehly bude klih vpraven do spoje. Na některých hlavách holí je patrné nepůvodní neodborné přelakování ve formě lakových závoju .Toto neodborné lakování bude z holí i hlav šetrně odmyto pomocí vhodných rozpouštědel . Před odmytím budou provedeny zkoušky rozpustnosti . aby nedošlo k poškození původního emailového nátěru.

5.Restaurování usňových částí – potažení palic a kožených rukojetí

Na bambusových holích se nacházejí četné omotávky z důvodu ochrany hole i lepšího držení. Omotávky jsou provedeny v různých materiálech . Jedná se o omotávky z textilních bavlněných pásků a dále o omotávky z černé hovězí usně na rukojetích holí . Dále jsou na holích provedeny omotávky z provázků ve spodní a střední části. Přesné materiálové určení bude provedeno před zahájením restaurování. Veškeré omotávky bambusových polí jsou výrazně znečištěné. U textilních omotávek bude provedeno čištění suchou pěnou ze Sytaponu L. Veškeré uvolněné části budou přichyceny zpět k holím a chybějící a odpadlé části budou šetrně a citlivě doplněny shodným materiálem. V případě doplnění se bude jednat pouze o lokální doplnění. Doplněvaný materiál bude vlepen vhodným lepidlem na useň. Doplněné materiály budou barevně sjednoceny s originálem a následně bude useň natukována vhodným napouštědlem od fa. Ceiba.

Hlavy holí jsou u cca 24 kusů potaženy materiálem připomínajícím pergamen, ale pravděpodobně se jedná o materiál z hovězích žaludků. Zde bude nutné provést materiálový průzkum a přesné určení tohoto materiálu. Na cca 95% hlav holí je materiál intaktní bez mechanického vážnějšího poškození . Na dalších je materiál natržen a lokálně schází. Zde doporučuji po vyčištění podlepení a opětovné přilepení k dřevěnému tělu hlavy. Pro použití doporučuji použít vhodné kontaktní lepidlo na useň. Vzniklou spáru doporučuji šetrně vytmelit měkkým voskovým tmelem vhodného odstínu jako je tmelený materiál. Pokud se nepodaří určit a následně získat původní materiál doporučuji pro lokální doplnění použít pergamen z oslí kůže , který se svým charakterem nejvíce přibližuje.

U zbývajících hlav holí je povrchová úprava provedena emailovým nátěrem na olejové bázi s odstínem slonové kosti. Zde bude provedeno šetrné vyčištění emailu bude provedena retuš olejovými mistrovskými brvami Před retuší bude provedeno lokální tmelení kliho-křídovým tmelem . Tmelena budou pouze místa s výrazným poškozením dřevní hmoty , drobná poškození budou ponechána v rámci tzv. ušlechtilé patiny a není nutné jejich výrazné retušování. Původní nátěr nesmí být celoplošně přetřen.

Restaurování kufru na hole

Vnější povrch kufru je potažen plátnem a následně je povrch přetřen zeleným emailovým nátěrem doplněným příčnými bílo černými pruhy a černými středovými iniciály F.A. Dále se na vnější straně nachází neodborně provedené značení bílou barvou F I ,13 . Původní nátěr je na olejové bázi. Kufr je dále doplněn o středové kožené madlo a na vnějších rozích je kufr opatřen koženým zpevněním, které je na kufr přinýtováno. Dále je kufr opatřen dvěma přezkami a středovým zámkem a dvěma krajními zámečky s přezkami. Ve vnitřní části se nacházejí pružinové segmenty pro zajištění holí v kufru a dále centrální přezka sloužící jako rozporka. Jádru kufru je tvořeno s největší pravděpodobností dřevěnými deskami. Z vnitřní části je kufr vyčalouněn látkou s podélnými světle hnědými pruhy.

Kufr (bedna) pro uložení holí bude po očištění dočištěna pomocí tamponů. Z vnější strany bude email po provedených zkouškách rozpustnosti dočištěn pomocí lihu a jemné ocelové vlny. Na základě doplňujícího průzkumu neodborně provedených iniciál, bude po diskusi s odbornými pracovníky NPÚ rozhodnuto, zdali budou tyto iniciály ponechány, případně budou zdokumentovány a následně šetrně odmyty. Z vnější strany bude emailový nátěr lokálně doretušován uměleckými olejovými barvami. Z vnitřní části bude textilní potah vyčištěn pomocí suché pěny ze Syntaponu L. Kožené části budou dočištěny pomocí prostředku COREX 1809. Kovové , mosazné části budou dočištěny pomocí Chelatonu a jemných kartáčků.. U jedné ze středových přezek chybí část mechanismu, tato chybějící část bude doplněna podle dochované druhé přezky. Zámky budou opatřeny kopiemi klíčů a budou zprovozněny.

.4. Koncepce povrchové úpravy

Závěrem budou bambusové části holí převoskovány jemnou vrstvou vosku s carnabou. Na kovové a mosazné prvky bude nanášena a jemná vrstva mikrokrytalického vosku na kov. Povrch bude následně jemně rozkartáčován. Emailové části budou zakonzervovány taktéž jemnou vrstvou běleného šelaku.

5. Závěr

Po restaurátorském zásahu proběhne zpětná instalace na místo určení do hřebčína v Heřmanově Městci a do hřebčína ve Slatiňanech. Vzhledem k vysoké památkové hodnotě celého souboru je nutné, aby byly práce prováděny s úsilím o maximální šetrnost restaurátorského zásahu pro zachování historicky cenné výtvarné hodnoty díla. Průběžně bude prováděna podrobná fotografická dokumentace i nákresy, které budou součástí závěrečné restaurátorské zprávy, stejně tak budou uvedeny všechny užití technologické postupy a materiály. Tato restaurátorská zpráva bude vyhotovena ve 3 tištěných paré a elektronické verzi a bude odevzdána investorovi.

IV. Fotodokumentace

1. Část souboru holí v Heřmanově Městci.

2. Na snímku patrný rozsah omotávek holí . V horní části jsou patrné potažené hlavy holí a množství poškozených bambusových holí.

3. Na snímku detailní pohled na kožené omotávky rukojetí holí. Patrná míra poškození usní.

4. Na snímku detail spodních částí holí s patrným rozsahem poškození. Na snímku zdobení holí ve formě emailových proužků a ochranných omotávek motouzem.

6. Na detailním snímku patrný rozsah poškození potahů hlav. Jedná se pravděpodobně o hovězí žaludek popřípadě pergamenový materiál z oslí kůže

7. Na snímku detail hlavy provedené pouze ve formě bílého emailového nátěru. Zajímavý detail spodní ochranné omotávky.

8. Detail holí z fondu v Heřmanově Městci zavěšených na zdi . Na hlavách je patrné neodborné přelakování - tmavé lakové závoje.

9. Detail části soboru holí z fondu ve Slatiňanech.

10. Celkový pohled na truhlu -patrné značné znečištění vnějších ploch a poškozené zámky s přezkami.

12. Celkový pohled na horní víko kufru. Patrné původní barevné provedení s původními černými iniciály F.A. a nápis ve formě neodborného doplnění o iniciály FL13. Na snímku je zachyceno kožené madlo a ochranné kožené roháčky.

13. Celkový pohled na vnitřní uspořádání kufru s uloženými holemi. Patrné vyčalounění a středový výrobní štítek.

14. Detailní pohled na hlavy holí uložené v kufru. Patrné potažení hlav a signování holí z tohoto souboru v kufru. Jedná se o samotný 6 kusý soubor.

15. Na detailním snímku jsou zachycené rukojeti holf s koženými omotávkami a reklamním štítkem pod madlem. Patrná míra znečištění vnitřního vyčalounění.

16. Na detailním snímku je zachyceno zdobné provedení signování a číslování holf.

17. Na detailním snímku jsou zachycené hole uložené ve fondu ve Slatiňanech. Patrný rozsah poškození textilních omotávek a hlav holí.

18. Na snímku část holí s četnými patrnými mechanickými poškozeními především omotávek.

V Hořicích v Podkrkonoší dne 20.4.2022

Ateliéry Bárta s.r.o.

Tomáš Bárta – restaurátor s licencií MK Č